श्रीगणेशदत्तगुरुभ्यो नमः

प्रकाशकाचें निवेदन

सत्यं ज्ञानमनन्तं सच्छक्त्येकं कारणं परम्।
वन्दे निरुपमं सूक्ष्मं श्रीदत्तं तमतीन्द्रियम्।।१।।

श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीवासुदेवानन्दसरस्वती टेंबे स्वामिमहाराज यांनीं तयार केलेलें शिक्षात्रय म्हणजे कुमारशिक्षा, युवशिक्षा व वृद्धशिक्षा हे तीन ग्रंथ प्रकाशित करण्याचा सुयोग, अनंतशक्तिसंपन्न प्रभूचे कृपेनेंच आज येत आहे. हें निवेदन करण्यास अत्यंत आनंद वाटत आहे. श्रीमहाराजांचे संपूर्ण ग्रंथ छापून काढावेत या उद्देशानें गत वर्षी विजयादशमीस संकल्प करून या कार्यास आरंभ केला व लवकरच सर्वांच्या संमतीनें त्या त्या प्रांतांतील श्रीमहाराजांच्या सद्भक्तांपैकीं अकरा-बारा मंडळींचे एक मंडळ स्थापून त्याच्यातर्फे एक सविस्तर उद्देशपत्रकही प्रसिद्ध करून सर्वत्र पाठविलें. त्याप्रमाणे ठिकठिकाणच्या श्रीमहाराजांच्या भक्तजनांचेकडून मिळालेल्या सक्रिय साहाय्यामुळें आज हे तीन ग्रंथ प्रकाशित होत आहेत. श्रीमहाराजांच्या असंख्य भक्तजनांपैकीं कांहीं थोड्याच लोकांना या कार्याची माहिती आजपर्यंत होऊं शकली याचें कारण विशेष प्रचार करण्याच्या दृष्टीनें आधुनिक साधनांचा उपयोग मंडळाला या अल्प व प्राथमिक कालांत करतां आला नाहीं हेंच होय. तथापि या अल्पकाळांतहि जनताजनार्दनानें या कार्याबद्दल पूर्ण सहानुभूति व्यक्त केल्यामुळें प्रोत्साहित होऊन हें विशाल कार्य पूर्णतेस पोंचविण्याकरितां यापुढें शक्य तितका अधिक प्रयत्न मंडळास करावा लागणार आहे.

श्रीमहाराजांचें विभूतिमत्त्व सर्वत्र प्रख्यातच असल्यानें या तीन ग्रंथांबद्दल उपयुक्ततेच्या दृष्टीनें कांहीं लिहिणें आवश्यक

ठरेल असें वाटत नाहीं.तथापि चार प्रसिद्ध शास्त्रज्ञ सज्जनांनी अत्यंत तत्त्वनिष्ठेनें लिहिलेल्या प्रस्तावना या ग्रंथाच्या, सोबत छापलेल्या असल्यानें, त्यांचे अवलोकनानें शास्त्रमार्गावर श्रद्धा ठेवणाऱ्या साधकांना व जिज्ञासूंना आपापल्या अधिकारानुरूप कर्तव्याचें ज्ञान नि??ा स्वरूपात होईल, अशी आम्हांला खात्री वाटत आहे. प्रसंगानें श्रीमहाराजांच्या संप्रदायाबद्दल मात्र चार शब्द लिहून ठेवणें अप्रस्तुत होणार नाही. कारण त्यामुळें महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या संप्रदायातील स?ांना श्रीशुकाचार्य, श्रीमच्छंकराचार्य, श्रीज्ञाने?रमहाराज यांच्याप्रमाणें असणारा श्रीमहाराजांचा सर्वात्मभाव अवगत होऊन त्यांच्या मनांत कांही शंका असल्यास त्याही दूर होतील.

दैवी प्रकृतीचे महात्मे पुरुष, ई?राची उपासना कोणकोणत्या प्रकारानें करतात हा विषय भगवद्गीतेंत श्रीकृष्णप्रभूनीं, "ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजन्तो मामुपासते। एकत्वेन पृथक्त्वेन बहुधा विश्वतोमुखम्" या ?ोकांत मांडलेला आहे. यावर श्रीमच्छंकराचार्यांचें विवरण पुढीलप्रमाणें आहे - "*ज्ञानयज्ञेन* ज्ञानमेव भगवद्विषयं *यज्ञ*स्तेन...तच्च ज्ञान*मेकत्वेन*, एकमेव परं ब्रह्मेति परमार्थदर्शनेन *यजन्त* उपासतो। केचिच्च *पृथक्त्वेन*, आदित्यचन्द्रादिभेदेन, स एव भगवान् विष्णुरादित्यादिरूपेणावस्थित इत्युपासते। केचिद्*बहुधा*ऽवस्थितः स एव भगवान् सर्वतोमुखो *विश्वतोमुखो* विश्वरूप इति तं विश्वरूपं सर्वतोमुखं *बहुधा* बहुप्रकारेण उपासते" यांत श्रीमदाचार्यांनी ज्ञानी पुरुषांच्या भजनाचे तीन प्रकार दाखविले आहेत. पहिला प्रकार - एकमेवाद्वितीय असें परमात्मतत्त्वच सर्वत्र आहे ; त्यावाचून दुसरे कांहीच नाही. हें ज्ञान म्हणजेच ई?राची उपासना. ही ज्ञाननिष्ठा पूर्णपणें संपादन केलेल्या पुरुषाची सातवी ज्ञानभूमिका शास्त्रज्ञांनी वर्णिलेली आहे. याच अवस्थेंचे वर्णन श्रीगौडपादाचार्यांनी "न

निरोधो न चोत्पत्तिर्न बद्धो न च साधकः। न मुमुक्षुर्न वै मुक्त इत्येषा परमार्थता" या कारिकेंत केलेले आहे. अध्यारोप, अपवाद व पूर्णदृष्टि या तीन दृष्टींपैकी ही पूर्ण दृष्टि होय. ज्या ठिकाणी द्वैताचा पूर्णपणें लोप होतो. दुसरा व तिसरा उपासनेचा प्रकार ज्यांचा असतो असे ज्ञानी पुरुष त्यावेळीं सर्व जगत् , नियम्यनियामकरूप असणारें, पहात असूनही हें सर्वही भगवत्स्वरूप आहे, अशी त्यांची दृष्टि असते. याच दृष्टीचा आदेश " ईशावास्यमिदं सर्वम् " या मंत्रानें साधकांना दिलेला आहे. ही दृष्टि पूर्ण बाणली असतां बंधक असणाऱ्या मनोमय द्वैताचा पूर्णपणें विलोप झालेला असतो त्यामुळें बाह्य द्वैत हें त्याला बंधक होऊ शकत नाही. या स्थितीला पोंचलेल्या जीवाचें वर्णन सर्वसंकल्पसंन्यासी, योगारूढ अशा शब्दांनी श्रीभगवान् करतात. या तीन प्रकारांपैकी मधला प्रकार म्हणजे जगत्कार्य करणाऱ्या सर्व हिरण्यगर्भादि विभूति एकाच ई?श्राचीं स्वरूपें आहेत ही अभेददृष्टि उत्पन्न होणें हा मोठा योग आहे. यांचेच वर्णन श्रीगणेशगीतेंत श्रीगणेशांनी "शिवे विष्णौ च शक्तौ च सूर्ये मयि नराधिप। याऽभेदबुद्धिर्योगः स सम्यग्योगो मतो मम।।" या ?श्लोकानें केलेले आहे. यालाच शास्त्रज्ञ पुरुष तत्पदार्थशुद्धि असें म्हणतात. पण हें ई?श्राद्वैत बाणण्याकरितां प्रथम कोणत्या तरी विशिष्ट स्वरूपाबद्दल प्रेमनिष्ठा पराकोटीला जावी लागते. आणि याकरितांच त्या त्या महात्म्यांनी, ही प्रेमनिष्ठा व्यक्त करून भिन्न भिन्न संप्रदायांच्या स्वरूपानें पूर्वोक्त अद्वैतनिष्ठेचा साधनमार्गच साधक जीवांकरितां प्रगट करून ठेवला आहे. या दृष्टीनें विचार केला असतां वास्तविक कोणत्याही संप्रदायाचा आत्यंतिक विरोध संभवत नाही. हें व्यक्त करण्याकरितांच श्रीशंकराचार्य महाराजांनी सर्वही उपासनामार्गांची पंचायतनपूजनपद्धतीनें स्थापना केली. श्रीज्ञाने?श्रमहाराजप्रभृति संत मंडळीनीं सर्व सुखाचे आगर अशा रखुमादेवीवराच्या भक्तिमार्गाचा प्रसार केला. श्रीमहाराजांनींही

याच दृष्टींनें श्रीदत्तसंप्रदायाचें विशेष आविष्करण केलें. पण त्यांची अभेददृष्टि ही कायम होती हें त्यांच्या ग्रंथावरून कोणाच्याही लक्षांत येईल. "श्रीवैष्णवैशगाणेशसौर्यशाक्त्यादिरूपधृक्। दत्तात्रेयोऽस्त्वजोऽनन्तः सदा मे हृदि सद्गुरुः।।" इत्यादि त्यांची पुष्कळ वचनें याबद्दल निदर्शन म्हणून दाखवितां येतील. वृद्धशिक्षेत, सर्व उपनिषदांचा प्रतिपाद्य विषय भगवान् श्रीदत्तात्रेयच आहेत, हें केलेलें वर्णन तर श्रीमहाराजांच्या, वरील अद्वैत दृष्टीला पूर्णपणें पोषक ठरेल. श्रीमहाराजांच्या स्तोत्रसंग्रहांत समाविष्ट न झालेला असा एकही देव राहिलेला नाही. श्रीमहाराजांची ही अभेददृष्टि नित्य जागृत असल्यामुळेंच ते ज्या ज्या गांवी गेले त्या त्या गांवच्या सीमेवर ते येतांच त्यांना त्या त्या ग्रामदेवतेचें दर्शन होत असे, असें त्यांच्या चरित्रात वर्णन आहे. याप्रमाणें जसें जसें श्रीमहाराजांच्या दिव्यचारित्र्यहीरकाचें परीक्षण करावें तशी तशी त्याची उज्ज्वलता अधिकच प्रत्ययाला येते. अशा महापुरुषांचे, संपूर्ण शास्त्रसार व्यक्त करणारे हे तीन ग्रंथ असल्याने, यांचे तत्परतेने मनन झाल्यास सर्वही सांप्रदायिक साधक जनतेला अत्यंत उपयोग होणार आहे. याच उद्देशानें श्रीमहाराजांच्या अनेक ग्रंथापैकीं हे तीन ग्रंथच प्रथम मुद्रित केले आहेत. ग्रंथ मूळ ? [illegible]ात्मक संस्कृत भाषेमध्यें असून कुमारशिक्षा व वृद्धशिक्षा या दोन ग्रंथावर श्रीमहाराजांचीच सुबोध अशी संस्कृत टीका आहे. संस्कृत भाषेचें विशेष ज्ञान नसणाऱ्या जिज्ञासू जनांना अंशतः तरी उपयोग व्हावा या हेतूनें शिक्षात्रयाच्या मूळ ? [illegible]ावर उत्तम शास्त्रज्ञ पंडितांनी केलेलें मराठी भाषांतरही सोबत जोडलें आहे. साधन मार्गाच्या ज्ञानाविषयी अंतःकरणपूर्वक कळकळ व तदनुसार प्रयत्न झाल्यास या तीन ग्रंथावरूनच वैदिक संस्कृतीचें नि??[illegible] स्वरूप जिज्ञासूंना कळून आपापल्या साधनावस्थेंतील अधिकारभूमिकाही कळून येतील यांत शंका नाही.

शिक्षात्रयाचें मुद्रण करण्याचा संकल्प प्रथम श्रीमज्जगद्गुरू श्रीशंकराचार्य श्रीशिरोळकर स्वामिमहाराज मठ संके?? करवीर यांचे चरणांजवळ निवेदन केला. त्यावेळी लगेच श्रीचरणांनी एकशें एक रूपये देऊन या कार्यास आशीर्वाद दिला. या शुभाशीर्वाद प्रभावानेंच हें कार्य एक वर्षाचे आंतच तडीस गेलें हें कृतज्ञता बुद्धीनें व्यक्त करण्यास आम्हाला अत्यंत समाधान वाटत आहे. अशीच कृपाकूर्मदृष्टि या कार्याकडे असावी अशी श्रीचरणसन्निध प्रार्थना आहे. अमरापूर येथील श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीपीठ या संस्थेच्या सर्व वि??स्तांनींही या कार्याबद्दल पूर्ण सहानुभूति व्यक्त केली. त्यांच्या सत्संकल्पाचेंच हें मूर्तफल आज दिसून येत आहे, असें म्हणण्यास हरकत नाही. याबद्दल त्या सर्व वि??स्तांचे आम्ही अत्यंत आभारी आहोंत.

या शिक्षात्रयावर पंडितराज राजे??शास्त्री द्रवीड यांनी आमच्या विनंतीप्रमाणें रहस्योद्बोधक अशी संस्कृत प्रस्तावना लिहून दिली. तसेंच पंडितप्रवर आत्मारामशास्त्री जेरे यांनी वृद्धशिक्षेचें, पं. श्रीपादशास्त्री जेरे यांनी युवशिक्षेचें व पं. विष्णुशास्त्री खरे यांनी कुमारशिक्षेचे मराठी भाषांतर व प्रस्तावनाही लिहून दिली. या चौघा पंडितवर्यांचें, सर्व जनतेप्रमाणें आम्ही अत्यंत ऋणी आहोत; तसेंच पुणें येथील वैदिक संशोधन मंदिराचे कार्यवाह श्री. नारायणराव सोनटक्के यांनी तर अत्यंत आत्मीयतेनें ; कागद मिळवून देणें, प्रुफें तपासणें, वेळोवेळी कार्याची चौकशी करून योग्य तो सल्ला देणें इत्यादि विविध प्रकारांनी साहाय्य करून हें कार्य पार पाडलें याबद्दल त्यांचे व समर्थभारत प्रेसचे मालक श्री. सरदेसाई यांनीही हें मुद्रणकार्य अत्यंत आत्मीयपणानें करून दिलें याबद्दल त्यांचे आम्ही अत्यंत आभारी आहोत. वास्तविक या सर्वांना उपयुक्त अशा संतकार्यात '

स्तवावें तें कवणें कवणालागी' अशी स्थिती आहे. तथापि ज्यांनीं ज्यांनीं या कार्याबद्दल सहानुभूति व्यक्त केली त्या सर्वांचेही आभार मानणें आम्ही आमचें कर्तव्य समजतों.

श्रीमहाराजांच्या अवशिष्ट ग्रंथांचे मुद्रणकार्यहि जनताजनार्दनाच्या पाठिंब्यानें लवकरच पार पडो अशी दिव्य शक्तिसंपन्न श्रीमहाराजांचे चरणाजवळ प्रार्थना करून हें अल्पसें निवेदन पुरें करतों.

श्रीचरणानुगृहीत
वामन दत्तात्रेय गुळवणी,
(२० नारायण पेठ, पुणें २)